

762956

21002/1

492. 21292/1

VÁROSI KÖNYVTÁR
BUDAPEST ❁❁ KÖZPONT.

21292/1

Kivonat a szabályokból.

A kölcsönzés határideje három hét. A késedelem minden egyes napjáért kötetenkint öt fillér bírságot kell fizetni. Aki bírsággal tartozik, új könyvet nem kaphat.

Aki a könyvet bármilyen formában rongálja: bepiszkítja, a lapokat behajtogatja, kitépi, vagy szélükre ír, szavakat aláhúz, vagy kivakar stb. — kártérítést fizet.

Minden lakásváltozást (a jótállót is) azonnal be kell jelenteni; aki elmulasztja, a költségekért felelős.

~~R. H. J.~~

14
1953

A' KORMÁNY RENDSZERRŐL

SZÓZAT

A'

N É P H E Z.

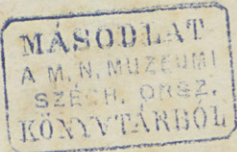

IRTA

KORNIS KÁROLY.

EGYETEMI JOGTANÁR.

I-ső Füzet.

Vácson.

Nyomatott Somogyi és Lukácsnál.

1848.

Az uralkodói trón; az árny Zsámolya: mely-lyet a' hiúság szelleme egyes Fejedelmek magasztalására; és az emberiség' lealacsonyításá-
ra, 's nyomogatására emelt.

Az ember, ész nélkül oktalan állat; — a' Nép pedig önkormányzat nélkül, majom csorda; — azért ki az emberben az ész működését el-fojtani, és a' Népet önkormányzati jogától meg-fosztani törekszik: az, az emberiség és a' Nép ellensége, 's olly hatalom bitorlója: minőt az Isten, 's természet sem igényel magának az emberek felett; hanem minőt csak a' hiúság, 's erőszak ördöge talált fel, 's mellynek lerontá-sára Isten az ész által minden embert kötelez, 's felhí, — és a' ki e' hivatást magában nem érzi: az nem ember többé hanem az emberi-ség bakója, a' Zsarnokság vak eszköze, és a' sátán szolgája. —

Az 1848. év emlékére :

A' Népnek.

ajánlja :

a Szerző.

E I Ő S Z Ó.

A' martziusi napok előtt, oly eszméket lévén szabad csupán közleni: mellyek az emberekkel azt akarták elhitetni: mintha a' Népek sorsát a' Királyok, 's Fejedelmek által, maga az Isten vezérelné; ezen eszmék a' szabad gondolkozástól, és a' gondolkozásali foglalkozástól távol tarták a' Népet, — 's azért a' Nép, mit az ármány, 's erőszak fegyvere eszméletlen lelke elébe tárt, úgy tekinté: mint Isten rendelését, — 's azon állapotot: melly a' természettől talán a' világ kezdetekor megállapítván, emberi munkálódás által a' változásnak alá nincs is rendelve. — E' rög eszmének szomorú következése az: hogy mint szabadságát visszanyert madár szárnyait, — úgy a' Nép saját eszét, mint a' mellynek használatától oly hosszú időközön át elzáratva lévén, — elszokott: helyzetének szokatlansága miatt álfélemből használni nem meri. —

Legfőbb feladatul tekintem tehát, a' Népből az ész munkálódásának felébresztésére törekedni; mert csak akkor leend a' Népéletnek valódi alapja: ha a' Nép saját eszével élve, önhivatását megismerni, 's felfogni képes leend, — ekkor lehet csak tőle reményleni: hogy magát szolgálai eszköznek érezni megszünvén; a' politikai jogok élvezetét, mint saját életét tekintendi, 's azt hitvány árú gyanánt, sem megvesztegetés, sem ármány, sem félelem útján alkutárgyává tételni nem engedi.

Ez öneszmélet felébresztésére legcélszerűbb tárgynak tekintem, a' Társasélet' viszonyai' és céljának fejtegetését; mert ebből jöhet a' Nép legközelebb azon tanuságra: miszerint a' társaséletben, a' Nép élet a' cél: a többi pedig a' társasrendszerben csak eszköz: ezen cél létesíthetésére.

A' polgári társasélet viszonyait, és annak eddig divatozott tulajdonait, hogy a' Nép előtt fel-

foghatóvá tegyem, és az a' feletti eszmélkedésre szellemi erejét foglalkozásba hozzam: helyén láttam az eddig életbe léptetett kormányrendszerek mibenletét, és tulajdonait fejtegetni, és a' Népet velök megismerkedtetni; hogy lássa a' Nép: mikép enyészik és emelkedik a' Népélet ezen kormányrendszerek által, — 's tudja megismerni ezen kormányrendszerekből: melyik tagja a' társaságnak az: ki méltó arra hogy embernek tekintessék? — 's kik azok: kik a' Népélet helyett az uralkodói hatalom' eszköze gyanánt kívánják a' társadalmi állapot megállapítását? 's annál fogva mint nem emberek, a' társaságbóli száműzetést érdemlik azért: hogy a' társaság, mint szabad emberek gyülekezete megállhasson: 's szolgálai majom csordává ne alljusson. —

Az ész kétélü fegyver; eszköz lehet a' használatra: és a' visszaélésre; — engem annak alkalmazásában az emberi érzet szent ösztöne

vezérle ; — fogadja azért ez eszme fejtegetésemét a' Nép úgy: mint emberi érzetem' szentül megőrzött zálogát, melyet a' Népélet' olajtott kifejlődésére kedves áldozatul nyujtok, — boldog halandónak érezvén magam: ha a' siker nagy művéhez, ez átalakulási korszakban, csak átmeneti pontúl is szolgálhattam. —

Pestbudán a' szabadsajtó első évében,
September havában.

Kornis Károly.

*Az álladalmak, vagyis polgári Társaságokról, azok
céljáról, és a' Zsarnok-kormányzatról
(Absolutismusról.)*

I.

Az álladalmak, országok, vagyis polgári társaságok nem egyebek: mint több embereknek egyesülése a' végett: hogy egymás javát 's boldogságát előmozdítsák; vagy is: hogy egymásközt közös jólétet eszközöljenek.

A polgári társaságnak célja e' szerint és feladata, intézkedéseivel oda munkálkodni: miszerint a' társaságnak minden egygyes tagja a' jólétben részesítessék; ez eléretik azáltal: ha a' társaság, minden egygyes tagjának jogát és igazságát védeni fogja; vagyis ha az Igazságot minden egyes tagnak minden külömbség nélkül kiszolgáltatja. —

A polgári társaság célja: az Igazság védelme által, a' jólét előmozdítása lévén — kötelessége minden embernek, vagy is minden egyes társasági tagnak: az Igazságot védeni, — nem csak azért: mert Isten parancsolá 's mondá hogy boldogok azok kik védik, és ha kell meg is hallnak az Igazságért, mivel ezeké a' mennyek országa; hanem azért is: mert miután azért állottunk polgári társaságba hogy egymásért az Igazságot védve jólétet eszközöljünk; fogadása, és emberi 's polgári kötelessége ellen cselekednék, sőt felebarátját csalná meg,

's Isten 's ember elleni bünt követne el az: ki nem az Igazság, hanem az Igazságtalanság védelmére kellne fel, vagy az Igazságtalanságot engedné győzedelmeskedni! —

Az újabb korban, a polgári társaságok a' Francziák után, a' társasági egyesülés alapját, az "Egyenlőség, Szabadság és Testvériség,, jelszavakban tüntetik; azonban e' kifejezések, szójárásnál nem egyebek, 's könnyen félremagyarázhatók, s balfogásokra vezethetnek.

Én e' hármas kifejezést, az Igazság eszméjében ben foglalva látom, mert Egyenlő, Szabad, és Testvéries az ember csak, és egyedül az Igazságban, és az Igazság által lehet; — Igazság nélkül pedig az emberek megszűnnek egyenlők, szabadok, és Testvérek lenni. —

Az Igazság védelme által, az emberi jólét előmozdítása és eszközlése lévén a' polgári társaság célja: minden intézkedés melly a' polgári társaságban történik nem egyéb: mint eszköz, e' cél kivitelére; — ugyanazért maga a' polgári társaság szerkeztésének módja, — a' kormányzási rendszer, — a' Császár, Király, vagy bármi névvel nevezelt Fejedelem hivatala, nem egyéb: mint mind megugyanannyi eszköz, a' polgári társaság céljának, — t. i: az Igazság védelme által a' közös jó létnek, — előmozdítására. —

A polgári társaságnak célja, 's szent hivatása lévén: az Igazság védelme által a' közös jó létet, közös erővel eszközölni, — a' társaság jogához tartozik: mindazon eszközökről gondoskodni, és az eszközöket megválasztani: mellyek a' társaság céljának létesítésére alkalmasak; annál fogva:

Joga van a' társaságnak a' már meglévő de nem alkalmas eszközöket módosítani, megváltoztatni, és akkép ido-

mitani: hogy azon eszközök, ne csak a' czél kivételét ne lehet-
lenítsék: sőt hogy mentől biztosabban elősegélyék, és lehe-
tővé tegyék. Ki a társaságot e' működésében, és jogának gya-
korlatában akadályoztatná: az megsértené a' társaságot, 's a-
zon millio embereket, a' kikkől a' társaság áll; — a' ki pedig
sértőleg cselekszik: az nem az Igazságot védi, — hanem
inkább eluyomja az Igazságot, — 's annál fogva joga
van a' polgári Társaságnak, a' melly épen az Igazság védel-
mére alakult, — az ilyen sértegető egyéneket, legyenek a-
zok bár császárok, királyok, vagy bármi néven nevezett fe-
jedelmek: mint az Isten adta Igazság ellenségeit, olly állás-
ba helyezni, hogy többé a' társaságot 's általa az Isten szent
Igazságát ne sértegethessék —

Gondolkozz Te, e' földön Isten hatalmát biró
Nép! kiért e' föld, és annak minden lényei terem-
ték: — 's tudd meg hogy Te mint ember, e' föld-
nek legnemesebb teremtménye vagy; — kiért e' föl-
dön minden van, Te pedig önmagadért, önboldogu-
lásodért teremtétel, melly semmi más hatalomnak
alá vetve nincs, — mint egyedül annak: mellyet az
Igazság' érdekében önmagadnak alkotsz 's teremtész
azért: hogy általa jólétedet előmozdithasd, — 's melly
hatalom kezelése módját annál fogva megmásíthatod
mihelyest károdra lenni kezd. —

Tudd meg tehát Nép: hogy e' földnek minden Csá-
szárjai és Királyai, kik azt predikálják magukról:
mintha ők Isten kegyelméből, vagy rendeletéből az-
ért lettek Császárokká 's Királyokká: hogy feletted
uralkodhassanak, és kegyelmet osztogassanak; nem
egyebek mint emberek: kik általad, 's te kegyelmed-
ből a' Fejedelemségre csak azért emeltettek: hogy a'
kezeikbe adott hatalommal az Igazságot védve, mun-

kállkodjanak a' Nép, vagy is a' közjóért: nem pedig hogy uralkodva, a' hatalmat Nép a' Te elnyomásodra használják.' —

A' Papok, és Iskolák, valamint a' könyvek is, eddig a' Császarok 's Királyokról, mint valami Isten küldötteiről, úgy szólottak, 's azt tanították: hogy a' Fejedelmek az Isten választottai, pedig sokszor az ördög is becsületesebb választottakkal dicsekedhetett volna, mint ezen szörnyetegek, kik gyilkoltattak, raboltattak, — tüzzel vassal pusztítottak, csak azért: hogy uralkodó Királyok, vagy Császárokká lehessenek, vagy azok maradhassanak. —

Isten küldötteinek hirdették magukat: és a' ki ember-telenségeik ellen szót emelt, vagy irt, azt börtönökbe hurczoltaták 's titokban meggyilkolták. —

Tudd meg tehát Nép: hogy nem Isten küldé az uralkodó Fejedelmeket: hanem az erőszak; — nem Isten mondá azt hogy ők szentek, és sérthetlenség: hanem a' hatalom szózata: melly trónjokat millio emberek lemészárolt testein, és a' rablott kincseken oíly magasra emelé: hogy bármí gátságot kövessenek is el, hozzájuk férni, 's kérdőre vonni ne lehessen.

Tudd meg Nép: hogy ámitás volt azon tanítás, mintha a' Fejedelmek Isten választottai lettek volna, — térj magadba, gondolkozz mintegy nemes lény; 's ne hidd azt: mintha Császár, Király, vagy Fejedelem nélkül ország vagy világ meg nem állhatna; 's mintha csak azért lennének Népek, és országok: mert Királyok 's Fejedelmek vannak; tekints Amerikára: 's lásd hogyan lehet boldog azon Nép: ki nem adja el eszét királynak vagy Császárnak, hogy az gondolkozzon helyette; hanem megtartja magának: hogy maga gondolkozhasson önmagáért.

relem
doga
hallga
hassa
csak

azt á
küld
vezi
lya
ne h
's ü
meg
álló

Tró
ván
elő
azt
mil

eg
tet
Tr
tet

ha
és
Ig
be
un

Tudd meg Nép! hogy ámitóid voltak azok: kik a' türelemre, a' szolgaság viselésére, egy jövőd életbeli boldogság fejében intettek és tanítottak; — az igazságot ők elhallgatták: hogy butasággal visszaélve, felétted uralkodhassanak; — mert meg van írva: hogy Zsarnoki önkény csak a' tudatlan, 's szolgálai Népen uralkodhatik.

Tudd meg Nép: hogy hamis phariseusok azok, — kik azt állítják: mintha a' Fejedelmek, mint Isten küldöttei azért küldettek volna e' földre: hogy uralkodjanak; mert üdvezitönk, az Istenség, ki minden királyoknak királya, maga mondá: jöttem a' földre az emberek közé, ne hogy uralkodjak: hanem hogy tanítsam a' Népet, 's üdvezitsem; — üdvezitönk e' mondását tetteleg is megerősíté: midőn az emberiségért a' kinos halált kiállotta.

Hol azon Fejedelem? ki hivatásának megfelelően: csak Trónjáról is lelépett volna akkor: midőn a' Nép java azt kíváná? — Illy Fejedelmet a' történet igen keveset fog tudni előmutatni; — ellenben felmutatja és bizonyítja a' történet azt: hogy a' Fejedelmek' uralkodási vágyuknak, az emberi milliókat 's Népeket feláldozni nem iszonyodtak.

Nincs a' pokolnak olly kínzó eszköze: melly csak egy Fejedelmi trónt is eléggé képes lenne megbüntetni, azon gonoszságokért: melyeket csak egy illy Trón 's uralkodói szeszély, az emberiségen elkövetett, és a' mennyi nyomort okozott!

Gondolkozz mindezek felett Nép! 's tudd meg: hogy hatalomnak kell lenni: melly az Igazságot védje, — és e' hatalomnak szükség hódolni; mert a' nélkül az Igazságot nem lehet védeni; Igazság nélkül pedig emberi társaság fenn nem állhat; de nincs hatalom az uralkodás, vagyis a' Nép elnyomása végett: és ha

valamelly zsarnok illy hatalmat akar felállítani: e hatalmat megtörni nem csak szabad: hanem minden embernek, önmaga iránti kötelessége; mert az Isten embernek, 's szabadnak teremté az embert: a' ki tehát őt ettől, azaz emberi minőségétől megfosztani, meg-rabolni akarja: azzal mint rablóval, ugy szabad, és kell bánni.

Ezt tudd meg Nép! és az elmondandók után ítélj, kinek van igaza? — és hol az Igazság áll: oda állj te is; mert hisz az igazság védelmére vagy teremtve: hogy általa boldogulhass.

Én nem azt akarom: hogy hidjél nekem; mert én ámitani nem akarlak; hanem figyelmeztetni arra: hogy mik történtek és történek körülöttem, hogy azokat megtudva: magad ítélhess, és cselekedhes. —

II.

Mint hogy a' Nép, Isten adta azon Szabadságát és jogát, miszerint ő maga saját eszével is gondolkozhat, és intézkedhetik önmagáért, a Martiusi napok óta vissza nyéré: intézkedésében meglehet a' kormányzásiren iszer megváltoztatására is kíván egykor terjeszkedni; kellő előismeret tekintetéből, mielőtt hazánk hajdani állását, és az ujjab kor eseményeit előadnám: helyén láttam a' kormányzási külömbféle rendszerekről rövid értekezést előre bocsátani. —

A Fejedelmek kegyelmét vadászó vagy pedig a' Fejedelmek' zsarnok hatalmát rettegő Tudósok, és a Fejedelmek parancsa szerint gondolkozni kényszerített Tanodák azt tanították: miszerint a' polgári társaság természetéből folyik az: hogy a' társaságban ne csak kormányzói: hanem uralkodói, az az olyan hatalom is legyen: melly a' társaságon, és annak törvényei felett áll, 's a' ki ezen

hatalmat magának bármilly gaz rablási módon szerezte is meg, ura az egésznek, és mint ilyen, hogy szent és sértetlen., —

Ha ezen ámitó tudósok kérdeztettek: hogy micsoda hívatalása van aztán azon egyénnek: kit ők Császárnak, Czárnak, Szultánnak, Királynak vagy más eféle czímeken uralkodóknak elneveznek? — azt felelék hogy annak joga van a' társaság minden egyes tagjainak tettét akép irányozni: a' mint ő azt a' társasági czél elérése tekintetéből jónak látja; vagy is irányozni ugy: a' mint neki tetszik; így például: a' Török Sultán ha látja hogy Basái, vagy hivei közül valamelyik sok kincsre tett szert: selyem zsineget küld neki, hogy azzal kösse fel magát, 's kincsét adja át a' Sultánnak. —

A' Német Császárság pedig, ki miután kettős bukás által elrabolta Népeinek pénzét, 's hadi költség fejében hétszáz milliót kapott a' Francziáktól, — 30 évnyi békesség alatt oda vitte gazdálkodását: hogy tízenyolczszáz millió pengő forint adosságot csinált, 's midőn annak kamatja fizetése végelt a' népeken elkövetett sarcolásokat, a' népek egyike, az Olaszok tovább viselni már képes nem lévén, felzudultak: zsarnok hatalmának dülő eszközeit, katonaságot küldött a' Nép ellen, 's halomra mészároltatja az ártatlanok százezreit és tüzzel vassal pusztítatja a' százados véres verejtek, 's ipar gyűjteményeit, 's ez mindegy emberért, és annak szárnya alatt csillámló néhány ingyen élő Népgyilkosokért történik.

Ezek aztán azok az Isten küldöttei: kik szentekként tekintetni, 's a' legnagyobb gazságok miatt is sértetlenül hagyatni kívánnak; hogy pedig ezen állásukat biztosítsák: a' papokat nagy jószágokkal látták el, hogy azok vakságba tartassák a' Népeket, és imádságaikba is bele szőjjék a' Császárokat 's királyokat, hogy így azok iránt mintegy vak buzgóságot gerjesszenek a' Népekben; más részről pedig fejvesztés alatt megtiltották: hogy a' Királyok és Császárok állásáról, és Zsarnokságról szollani, vagy irni ne legyen

szabad, sem pedig a' Népet gondolkozásra tanítani; mert ugy mondák: majd ők mint urai, és atyái a' Népeknek, gondolkoznak érettök, --

Innen az a' vakság a' népben: miszerint azt hiszi: hogy a' Király, vagy Császár ellen gondolkozni is bűn; — pedig inkább bűn, 's Isten és emberi természet elleni véték azok zsarnokoskodását, és a' Királyok vagy Császárok által szándékolt Igazság, 's szabadság elnyomását szolgálai hódolattal elősegélni; — mert Isten mondá: boldogok kik harczot viselnek az Igazságért mert — övék már e' földön a' mennyei dicsőség.“

Isten képeére a' Fejedelmekkel egyenlően alkotott emberekből álló Nép! félre tehát a' vak hittel, 's bünteljes buzgalommal, — a' Nép csak az Igazság érdekében ön alkotta törvény hatalmának van alávetve: de egyes ember, a' Népnek ura soha nem lehet, ezt Isten nem akarhatá. Ura a' Népnek önmaga a' Nép; különben ha a' nép felett más volna az ur: a' Nép akkor annak az urnak szolgája lenne, a' szolga pedig csak urának vak eszköze; 's Isten millio emberekből álló Népet, egyes ember, egyes király vagy császár szolgájának, 's vak eszközének nem teremté; hanem azzá a' Népet csak az erőszak aljasítá, — 's ezen lealacsonyító erőszak szabad emberekből álló Nép! Igazságot, 's szent jogodat védő akaratodon megtörrik; — azért csak akarnod kell szent igazságod vedelmét, és ez akaratod mindenhatósága előtt a' zsarnok hatalma porba hull; mert Isten is ott áll: bol az Igazság létezik; 's ki azt védi: az Isteniség hatalmával működik, ez ellen pedig semmi földi zsarnok hatalom nem győzedelmeskedhetik.

Emeld fel fejedet, a' Fejedelmek uralmi pálczája alatt meggörnyedt Nép! 's gondolkozz földi rendeltetésedről, — melly nem lehet az: hogy jobbágya légy az uralkodó Fejedelmek önkényének, — 's hogy csak akkép lenne szabad jó

Jéted
hane

önb
mifé

polg
ki e
hajt
lom
és j
has:
ámí

tott
he
hog
leh
Né
rei
sas
hat

ez
ill

lét
ho
zó
ál
ha
ni
va

létedért gondolkodnod : a' mint azt a' Fejedelmek jónak látják ;
hanem mint az Igazság vezérletén a' józan ész sugalja.

Az Igazság által minden ember Istene, 's teremtője
önboldogságának, az örök Igazság hatalmán kívül tehát sem-
miféle egyes ember hatalma, őt nem kötelezheti.

III.

A' mint fentebb említém, találkoztak tudósok : kik a'
polgári társaság létezésére, annak természetéből akarják
ki erőszakolni azt : miszerint a' társaságban a' végrehaj-
tói, és törvényhozói hatalmon kívül : uralmi hata-
lomnak, és jognak is kell létezni ; — azonban e' hatalom
és jogbitorlás, csak a' Fejedelmek kedviért, és azáltal ön-
hasznukért tön kigondolva a' tudósok, vagy inkább Nép
ámítók által.

A' Nép nem birka nyáj, — hanem Isten képeire alko-
tott, 's ésszel bíró emberek öszvege, — birka nyájnál le-
het tehát csak arról szó : hogy kinek tulajdona az ; vagyis
hogyan ki annak ura ? de Népet valaki uralma alá rendelni nem
lehet, — hanem lehet szó arról : hogy mikép intézkedett a'
Nép az Igazság igényelte törvények alkotása, és azok vég-
rehajtására nézve ? vagyis lehet szó a' Nép, a' polgári tár-
saság irányában : a' törvényhozói hatalom, és a' végrehajtói
hatalom kezelése modjáról.

Minden Társaságnak, hogy az, az Igazság érdekében, 's
ezáltal a' közös jólét eszközlésére létezhessen, e két tudni
illik törvényhozói és végrehajtói hatalmat elkell hogy ismerje.

Azon tudósok tehát, kik az uralmi jog, vagy hatalom
létezését a' Népekre nézve kigondolták : azt vitatják :
hogyan az uralmi hatalom, nem egyéb : mint a' törvényho-
zói, és végrehajtói hatalom együtt véve, — ám de ez nem
áll ; mert a' törvényhozó hatalom, nem egyéb : mint azon
hatalom : mellynél fogva a' Nép, a' maga akaratát nyilván-
ítja az iránt : miszerint az Igazság érdekében miképen kí-
vánja, egyes tagjainak cselekedeteit szabályozni ? — a' vég-

rehajtói hatalom pedig azon hatalom: melly a' Népnek az Igazság érdekében, az egyes tagok cselekvésire nézve, törvényes szabályokban nyilvánuló akaratát életbe lépteti, 's azok megtartására felügyel. — E' kettős hatalmat tehát egygyüttvéve azt vitatni: hogy e' kettős hatalom egyes emberre ruházthatván, — azáltal az a' Társaság' urává lesz, — még csak gondolatban is képtelenség; mert a' két főhatalom a' társaság fennállhatásaért, 's azáltal az Igazság védelme mellett, a' közös jólét eszközölhetésiért létező; habár egyyüvé vételik is, olly hatalommá nem fajulhat: melly magát a' Polgári társaságot, egyes ember uralmá alá helyezi; — már pedig illyenné tenné a' Népet az uralmi hatalom elismerése; mert megfosztaná a' Népet azon rendeltetésétől: melly szerint az, az Igazság érdekében mint önálló emberi társaság, a' közös jólét eszközöléséért működhetne, — 's ez esetben működnie kellene úgy: mint azon uralmi hatalmat képviselő egyén, tudni illik a' Fejedelem magán érdeke kívánná.

Az uralmi jogot, mint ollyast maga a' társaság sem gyakorolhatja, tehát azon hatalommal mást sem ruházhat fel; mert hiszen ez annyit tenne: mint eladni magát egyes emberi önkénynek, vagy alá vetni magát a' Zsarnok hatalomnak; — már pedig a' polgári társaság eszméje, 's hivatása éppen abban fekszik: miszerint egyes ember, a' másik ember önkénye alól kivételvén, az Igazság érdekébeni közös jólét eszközöléséért munkálkodhasson. —

A polgári társaság szerkeztése által kivenni a' karni egyes embert, más hasonló ember önkénye alól azért, hogy millio emberek, egyes ember önkényénnek alávetethessenek: ezt csak gondolni is képtelenség, és követelni magában zsarnokság, 's az Igazság kigunyolása. —

IV.

Azon modnak, és formáknak megalapítása, melly szerint a' polgári társaság, a' törvényhozói, és végrehajtói hatalmat

gyak
nek.

szeri
vény
tik u
lenn
résé
vezo
ez e
ren

t. i.
ügy
ben
egy
jék
re

ho
vé
ta
bi
va

h
Z
s
e
'
g
e
s

gyakorolni és kezelni kívánja: nevezetlik Kormányrendszernek. (forma regiminis:)

A' tudosok vagyis inkább Népámitok, azt állítják: miszerint a' dolog természete megengedi azt: hogy a' Nép a' törvényhozói, 's végrehajtói hatalomra nézve vagy intézkedhetik úgy: miszerint azt a' kettős hatalmat, — melly eszköz lenne, az Igazság érdekében működve: a' közös jólét előléülésére, — magától elidegenítve: egyes ember, az úgy nevezett Fejedelem' kegyelmes intézkedésének átadja; — 's ez esetben ered, a' Zsarnok, vagy az önkény kormány rendszer. —

Vagy pedig 2-or intézkedhetik a' Nép azon kettős, t. i. törvényhozói, és végrehajtói hatalom kezelésére nézve úgy: miszerint a' törvényhozói hatalmat megossza egyes emberrel a' Fejedetemmel, a' végrehajtói hatalmat pedig átadja egyesnek, vagy többeknek: hogy felelősség terhével kezeljék, — 's ez lenne korlátolt, vagy alkotmányos kormány rendszer. —

Harmadszor végre intézkedhetik a' Nép a' törvényhozói, és végrehajtói hatalomra nézve úgy: miszerint a' törvényhozói hatalmat magának megtartva; a végrehajtói hatalomnak felelősség terhe mellett gyakorlatára többeket megbizzon; 's ez nevezetlik: Népelent kormány rendszernek, vagy polgári köztársaságnak.

A' mi e' kormány rendszereket illeti: azokra nézve az hitem, és meggyőződésem: miszerint, a' két első t. i. a' Zsarnok kormányzási, és a' korlátolt kormányzási rendszer, a' polgári társaság eszméjével, és rendeltetésével ellenkezik, 's annál fogva, hogy a' kettős t. i. törvényhozói, 's végrehajtói hatalomnak olly modoni kezelése, már előlelesen, (a' priori) lehetetleníti a' polgári társaság céljának elérhetését, — és azon kormányzási rendszereket, józan észszel, csak létezőknek gondolni is képtelenség. —

A Zsarnok kormányzási rendszer hasonlít ahhoz: midőn valaki ép józan ésszel, 's minden megkivánt eszközökkel bir-

ván, valamelly czélt kívánna elérni, — 's a' helyett hogy a' kívánt czél létesítésére saját eszét, 's a' meglévő eszközöket használná, — azon gondolatra vetemedne: hogy adja el eszét, és az eszközöket, 's ezzel a' czél azonnal elérve lesz.

Erről az emberről nem de azt mondanánk, hogy esze veszett? mert hisz czélt érni a' meglévő szükséges eszközök elidegenítésével: csak a' bolond akarhat; 's éppen így áll a' dolog a' Zsarnok kormány rendszerrel. —

A' Király, vagy Császár, szóval a' magát uralkodási hatalommal ellátottnak hitt Fejedelem, a' zsarnok kormány rendszer alapján, azt követeli: miszerint azon kettős tudni illik: a' törvényhozói, és végrehajtói hatalom, mint a' társasági czél létesíthetésére nézve megkívánt eszköz, nekik adatván által, — a' Népnek többé ne legyen szabad gondolkodni, — sem cselekedni, csak úgy: a' mint parancs szavaival ő a' törvényt osztja, és akaratát nyilvánítja: —

Gondolkozz' Nép! és kinem ficzamoított eszed' romlatlan ítéletével itéld meg: akarhat e' Nép, 's engedheti-e jólétének előmozdításáért, 's eszközléséért a' hatalom eszközt illy módon kezelteni, vagy kezelni? — itéld meg, milly szemtelen vakmerőség azt követelni: miszerint egy, milliokból álló társaság nem tudja mikép kellessék ön magáért gondolkodni, 's cselekedni: 's hogy ezt elérhesse magát egyes ember' önkényének kell hogy eladja azért: hogy az érette gondolkozzon, 's ötlet a' Népet mint czélt, eszközé allyasítva az Igazság helyett, az önzés érdekében kormányozzon?

Valamint egyes ember nem rendelheti magát, más hozzája hasonló ember önkénye alá úgy: hogy az, az ő gondolkozásának, és cselekvőségének ura legyen; éppen úgy, és annál kevésbé vetheti magát, vagy vettettetheik erőszak által egész Nép, egész polgári társaság egyes ember, vagy néhányak uralma alá úgy: hogy azon egyes vagy néhányak,

az egész polgári társaság felett uralmi hatalmat gyakorolhassanak; —

Az ilyen hódolatot, vagy meghódítást tartalmazó kötés, mint természet elleni és erkölcstelen, 's az elnem idegeníthető emberi jogokat megsemmisítő szerződés, magában semmis, és erőnélküli, — és annak alapján senki azon uralmi hatalmat magának nem igényelheti, — mert "az erkölcstelen szerződésből sem jog, sem kötelesség nem származik",

Illyen kötések azok: mellyek alapján a' Királyok, 's Császárok maguknak az uralmi hatalmat, és jogot vitatják. —

Istentelen erőszak által lenyügözték a' Népet, — a' legerkölcstelenebb feltételek alatt szolgálai békére kényszerítették a' társaságokat, 's miután ezt megtették, azt praedikálták: hogy ők atyái a' Népeknek, és ezen atyáskodáshoz joguk van; mert erejük, erőszakoskodó hatalmuk volt. —

A polgári társaságok épen az ököl jog megsemmisítéséért keletkeztek, és az uralkodó Fejedelmek a' helyett: hogy a' polgári társaság kormányzata által az Isten Igazságát képviselnék: az Ököljogot képviselik, és még fenhangon követelik hogy nekik ahoz joguk Istentől van!

Átok tehát fejükre azoknak: kik az Igazság helyett, az erőszakban, 's ököljogban helyezik hatalmukat, — 's erkölcstelen szerződések alapján kívánnak Isten 's ember által kárhoztatott uralmi jogot, vagy inkább zsarnokságot, 's erőszakot az emberi Társaságokon gyakorolni;

Ha már azon eldödökre, kik magokat gyáván egyes ember uralmának eladták, azt mondhatnók is: hogy lássák a' mikép szerződtek, aképp intézkedjenek; — de hol az Igazság melly megengedné azt: miszerint az eldödök, az utókor népeit is eladhassák, és a' születés által keletkező emberi jogoktól előre meg fosszák, 's emberek helyett, szolgálai csor-

dákká allyasítsák? — ön magam nem adhatom el emberi jogaimat, mert azok teszik emberi természetemet, — hogy adhatna el tehát engem még létezésem előtt más valaki, kinek felettem semmi joga nem volt, 's nem lehetett? —

Ez áll a' polgari társaságokra nevezve is; valamint a' társas élet által az ember, emberi jogait elnem vesztheti; épen úgy: az egész Nép, a' polgári társaság kormány rendszere által elnem vesztheti azon jogokat és hatalmat: melyek az ő természetével együtt járnak, 's melyek tőle annál fogva elnem idegeníthetők a' nélkül: hogy Igazság érdekében egyesült emberi társaság lenni megne szünjön. — Már pedig úgy hiszem egyik Nép sem akar kormány rendszere miatt nem emberi társaság hanem szolgálai csorda lenni, — ugyanazért a' ki őt e' természet adta hatalmától megfosztani akarja: annak mint az emberiség gyűlölt ellenségének veszni kell: hogy az Igazság a' társaság által diadalmaskodjon. —

Ilyen zsarnoki kormány rendszert tart fen még Európában mai időben az Orosz Czár, és a' Török Szultán, — 's ilyen rendszerrel élt magyar országon kívül, más egyéb tartományaira az Austriai Császár; — 's ezen kormány rendszer az: mely a' martziusi napokban megbuktattatott, 's mellynek erőszak általi visszaállításáért nem iszonyodik milliók vérént ontani, embert ember ellen, népet nép ellen feluszítani, — a' tüzzel vassal való pusztítást rendelni, 's ember-telen zsoldossai által eszközölni. —

Vannak kik ezt nem merik kimondani: hogy az a' Fejedelem tette, és akarata; — azonban minthogy a' rabló csoportokká szövetkezett Ráczok, a' pártütő Jellasicsh zsvány népe, — a' felső tót megyékben duló Hurbán, és Sztur, — a' Királyhágontúl az oláhokat fellázító, és azok által kegyetlenkedő Urbán csapatja, mind azt kiabálják: hogy ők azt a' Fejedelem meghagyásából teszik, és a' Fejedelem mind ezeket tudva ellene nem szól: kimondom hogy ez az ő műve, mert ha nem az: szólaljon fel, 's ha erőtlen azokat megfékezni, hívja fel

azoka
megt

jabb
illy s

rulás
Önk
csáb
adj;
és e

rüs
hisz
zér
szé

Tár
ne
és
mi
kö
tal
sz
ös
na

m
T
s
N
Z
s

azokat: kikben él az erő, és Igazság, a' rablás, és párt ütés megtörésére.

Illy alávaló árulás Nemzeten, nem e' felvilágosodat újabb korban; de még a' legvadabbidőkben sem követtetet el, — illy szörnyeteget a' történet könyv fel mutatni nem képes! —

Emelkedj tehát fel, Te kisarczolt, és e' gyalázatos árulásan elkeseredett Nép! tekints magad körül, és ha bár az Önkény csalékony szelidséggel mosolyg is réad; a' kigyói csáb hangnak, és ámitó mézes szavaknak hitelt ne könnyen adj; mert e' nyajaskodás addig tart: még a' kigyó átövedz, és erőre kap: hogy hatalmának súlyát ujonnan éreztethesse.

Az önkény biztosítékot nem nyujthat; mert a' jogszerűséget, és törvényességet az önkény eszméje kizárja, — hiszen éppen azért önkény a' neve: mert tetteinek vezére nem a' jog sem a' törvény, hanem a' pusztá tettetés. —

Pusztán a' Fejedelem tetésére pedig magát polgári Társaság, melly az Igazság védelme érdekében létesült, nem bizhatja; mert a' Jog és Igazság védelmére eszközül, és Vezérül egyes emberi önkényt választani — annyi: mint az Igazságot kigunyolni, — és a' cél elérését, az eszköz megválasztása által lehetlennit, — 's még is találkoztak tudosok, kik az önkény' vagy zsarnok kormány rendszer a' Polgári Társaság céljával, és természetével öszhangzásban állónak 's a' közös jó lét elérésére alkalmasnak lenni tanították. —

Halljad tehát, és tanuld rövid szavakban megismerni e' Zsarnok kormány rendszer természetét, — Te elámitott, 's egy tulvilági jobblét iránti hitegetésekkel, e' földön a' vakság nyomasztása alá igazott Nép! — 's tudd meg azt: miszerint az önkény vagy Zsarnok Kormány rendszer szerint kik Népet, 's Országokat kormányozni akarnak, azok azt vitalják:

miszerint a' Nép, a' Király vagy Császár szabad rendelkezésének vetette magát alá 's annál fogva azt követelik hogy:

1-ör. A' Király vagy Császár Ura a' Népek; — 's annál fogva a' Nép minden vagyonával, a' Király, vagy Császárnak tulajdona, 's így:

2-or A' Királynak vagy Császárnak joga, 's hatalma van parancsolni: — 's mit ő mond: az annyi mintha Isten mondaná; — annak a' Nép köteles terved fejet hajtani és vakon engedelmeskedni; — 's ugyan azért:

3-or A' Népek nem szabad a' maga jó léttéről gondoskodni, — sem gondolkozni; — mert gondoskodik, és gondolkozik érette a' Király, vagy Császár, — és a' mint az gondoskodik: azzal meg kell elégedni, abban meg kell nyugodni; — mert azok Isten küldöttei, 'S azért a' ki ellenükbe máskép csak mer is valamit gondolni: az bünt követ el; —

4- er Ők t. i. a' királyok és Császárok, mint Isten kegyelméből azzá választottak: Szentek már e' földön, — és ha bár a Nép vagyonát rabolják, gyermekeit gyilkolják, leányait fertőztetik, az ártatlanokat megmérgezik, magát az Istent hamis esküvésekkel, és eskü törésekkel elárulják, mindég szentek, és örökre sérthetetlenek: és semmi hatalom őket feleletre nem vonhatja. —

Halljad a' Zsarnok kormány rendszer e' tulajdonságait Nép! és ki azon rendszert a' Te javadra a' Császárok, vagy Királyok kezeibe Isten által átadottnak tanítják: mint Isten káromlókat tekintsd, 's gyűlöld, kerüld mint a' gonosz lelkeket,

vagy
lati ol
donsá
nek a
észel
az Ig
kálko
Nép j
gond
el és:
az és
ságo
Népe
talor
hatja
feler
ellen
gyan

fent
Nép
szer
ren
kos
ruli
azé
ter
vet
em

ezt
fej
's

vagy mivel testök is van, éreztesd velek tanításuknak gyakorlati oldalát, az önkény, és Zsarnok eljárás feldicsért tulajdonságát. — Inkább veszszenek ilyenek: mint szenvedjenek az emberek milliói, kiket Isten maga képére teremtve, észrel gondolkozási tehetséggel azért álda meg: hogy azzal az Igazság országát védve ön boldogságára, és jólétére munkálkodjanak; már pedig ha Isten azt akarta volna: hogy a' Nép jólétiért ne maga a' Nép, hanem csak a' Fejedelmek gondolkozhassanak: akkor csak a' Fejedelmeket látta volna el észrel, és, gondolkozási tehetséggel, — a' Néptől pedig az észrel, 's gondolkozást megtagadta volna; ám de ö Igazságos, 's e tulajdonokkal elátta a' maga saját hasznára a' Népet is, azok hasznátától tehát a' Népet semmi földi hatalom elnem tilthatja, sem azoktól a' Népet meg nem foszthatja 's kik szentségtelenül orzo kezeikkel a' végett akarnának felemelkedni: — az Igazság vértető pallossát emelendi fel ellenök, 's iszonyatos merényüket büntetlenül nem hagyandja. —

Tanuld a' Zsarnok kormány rendszer természetét a' fentebbiekben meg ismerni, — észszel Isten által felruházott Nép! 's tanuld gyűlölni e' rendszerben azokat: kik azon rendszer barátai lévén, a' Te ellenségéd, — véd magad azon rendszer ellen, melly téged emheri természetedtől erőszakosan megfosztain törekszik; mert magát az Istenséget árulnád el akkor: midön tudva azt, hogy Ő Téged embernek azért teremté: hogy emberileg élj, — 's még is Te emberi természetedet a' klrályok, vagy Császárok hatalmáért megvetve: mint az uralom vak eszköze, és hozzád hasonló egyes ember rab-szolgája kívánnál élni. —

Ennyit elég tudni a' Zsarnok kormány rendszerről, 's ki ezt tudva még is ezen kormány rendszernek veti alá gyáván fejét: az nem érdemel jobb sorsot, minthogy az általa elárult 's megsértett Istenség átka alatt görnyedezve: igavonó mar-

haként huzza azon jármot: melyet a' gyávaságán emelkedett zsarnok hatalma és önkénye nyakába vet, örök büntetéseül annak: hogy az emberi természet' magasztoságát 's méltóságát, nyomorúlt rabszolgaiéletért gyávaságból, 's félelemből elárulta, és meggyalázta. —

DE BALLAGI GÉZA.

Ára 12 pengő krajczár.

Az eladandó példányok árából bejövendő jövedelem, a' Berger zsarnok pusztítása, és rombolása által szerencsétlenségre juttatott Ó Arad szabad város lakosai felsegélésére fog fordíttatni.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Lelt.

5541-1868

762956

elkedet
tetéseül
néltósá-
élelem-

rger
ott Ó

- 762956

